Dr. Marijan KOCBEK

PRENOVA UREDITVE POSEBNE IN IZREDNE REVIZIJE V ZGD-1

SLOVENSKI INŠTITUT za REVIZIJO

Radenci, 8. in 9. september 2005

1. ODŠKODNINSKI ZAHTEVKI DELNIČARJEV PO ZAKONU O PREVZEMIH - DE LEGE LATA

Delničarji lahko kot člani delniške družbe utrpijo različne oblike škod, ki nastanejo bodisi kot posledica kršitve dolžnosti organov delniške družbe bodisi z dejanjem delniške družbe kot posebnega pravnega subjekta bodisi z ravnanjem sočlanov, torej drugih delničarjev in drugače.[1] Pri tem so z vidika korporacijskega (statusnega) prava pomembna naslednja odškodninska razmerja, ki izvirajo iz:

- škode, ki jo delničarjem oziroma družbi povzročita uprava in nadzorni svet delniške družbe,
- škode, ki jo družbi oziroma delničarjem v primeru povezanih delniških družb povzroči dominantna (obvladujoča) družba,
- škode, ki jo delničarjem povzroči kontrolni delničar.

Ta vprašanja dokaj podrobno ureja tudi ZGD, predvsem po zgledu nAktG, čeprav ne povsem dosledno.[2] V okviru tega ne obravnavamo odškodninskega razmerja med posameznim delničarjem in delniško družbo zaradi škode, ki jo delničar pretrpi s kršitvijo njegovih bodisi premoženjskih bodisi upravljalskih upravičenj, ki so lahko povezana tudi z ugotavljanjem ničnosti oziroma izpodbijanjem skupščinskih sklepov ali pa so povsem samostojni zahtevki.

Pomembno vprašanje za manjšinske delničarje, ki je vsekakor povezano s samo možnostjo uveljavljanja odškodninskih zahtevkov, je vprašanje postopkov tako imenovanih posebnih oziroma izrednih revizij, s katerimi se ugotavlja bodisi dejansko stanje oškodovanja ali pa se ugotavljajo pravilni računovodski izkazi rezultatov poslovanja, torej dobička, ki ga družba uporabi za svoj razvoj oziroma bodoče potrebe ali pa ga deli delničarjem v obliki dividend. Čeprav ZGD opredeljuje obveznost revidiranja letnih poročil in posameznih poslovnih dogodkov, pa tudi na tem področju ni v celoti sledil ureditvi v nAktG. Podobno, kot pri uveljavljanju odškodninskih zahtevkov, tudi to vprašanje za delniške družbe ureja zakonodaja o prevzemih.

1.1. Uveljavljanje odškodninskih zahtevkov za škodo, povzročeno družbi oziroma delničarjem

Odškodninska odgovornost uprave je urejena v 258. členu ZGD z opredelitvijo, da člani uprave solidarno odgovarjajo družbi za škodo, ki je nastala kot posledica kršitve njihovih dolžnosti, razen če dokažejo, da so pošteno in vestno izpolnjevali svoje dolžnosti.[3] Pri tem ZGD natančno opredeli, **da gre za škodo**, ki **je povzročena družbi** in ne morda delničarjem neposredno, in da gre za **odškodninski zahtevek**, ki ga **ima družba** in **ne morda delničarji**.[4]

Za člane nadzornega sveta delniške družbe se glede odškodninske odgovornosti v zvezi z dolžnostjo skrbnega ravnanja smiselno uporabljajo določbe ZGD, ki opredeljujejo dolžnosti

[1] V zvezi s tem ne obravnavamo škode, ki nastane pri poslovno-pravnih razmerjih med družbo in delničarji ter med samimi delničarji, kjer ne gre za korporacijskopravne vidike.
[2] Glej 258. člen ZGD – *skrbnost in odgovornost članov uprave*; 280. člen ZGD – *odškodninska odgovornost na podlagi vpliva*; posebne določbe o odgovornosti v okviru povezanih družb: 2. oddelek sedmega poglavja (474.-481. člen ZGD) – *vodenje in odgovornost obvladujoče družbe*.
[3] Drugi odstavek 258. člena ZGD.
[4] Peti odstavek 258. člena ZGD; pri tem lahko zahtevek po citirani določbi ZGD uveljavljajo tudi upniki družbe, če jih družba ne more poplačati; 258. člen ZGD je skoraj v celoti identičen z ureditvijo v § 93 nAktG, ki opredeljuje dolžnost skrbnosti in odgovornost članov uprave.

skrbnega ravnanja in odgovornosti članov uprave. Pri odškodninski odgovornosti nadzornega sveta oziroma njihovih članov veljajo torej enaka načela.[5]

Poleg tega ZGD posebej opredeljuje odškodninsko odgovornost v 280. členu (*Odškodninska odgovornost*), ki tvori poseben pododdelek (3. pododdelek 5. oddelka četrtega poglavja ZGD – Odškodninska odgovornost). V tem členu je opredeljena **odškodninska odgovornost oseb**, ki so **vplivale** na upravo ali nadzorni svet ter zastopnike družbe, da so poslovali v škodo družbe ali njenih delničarjev.[6] Hkrati v drugem odstavku 280. člena ZGD ponovno določa odškodninsko odgovornost članov uprave in nadzornega sveta za škodo, ki so jo povzročili pod vplivom drugih oseb. V bistvu gre za enako ureditev njihove odgovornosti kot v 258. in 279. členu ZGD. Zato se zastavlja vprašanje, čemu služi podvajanje oziroma dvojno normiranje.

Ob primerjavi z nAktG lahko ugotovimo, da je ta člen povzet iz nemške ureditve in da se 280. člen ZGD ujema s § 117 nAktG. Tudi sistemsko je ta člen v nAktG uvrščen na podobno mesto kot v ZGD. Pomembna je razlika pri poimenovanju oziroma naslovitvi tega člena, ki je sicer enaka kot v ZGD, torej odškodninska odgovornost (*Schadenersatzpflicht*), vendar je v nAktG drugače, kot v ZGD naslovljen oddelek: ZGD tudi pododdelek podnaslavlja z odškodninsko odgovornostjo, nAktG pa opredeljuje tretji oddelek kot vplivanje na družbo (*Benutzung des Einflusses auf die Gesellschaft*).[7] Iz tega lahko razberemo tudi **namen normiranja v obravnavanem** členu oziroma njegovo vsebino, **ki se ne nanaša na osnovno opredelitev odškodninske odgovornosti nadzornega sveta oziroma uprave** delniške družbe, ampak le na posebno situacijo – **njihovo odškodninsko odgovornost v primeru vpliva tretje osebe na njihovo škodljivo poslovanje**. Pri tem je v ospredju odgovornost tretje osebe, kakor tudi odškodninska odgovornost tistega, ki je s škodljivim dejanjem pridobil korist.[8] Zato 280. člena ZGD ni mogoče uporabiti za druge primere odškodninske odgovornosti članov uprave oziroma nadzornega sveta, ko ni vpliva tretjih oseb. Po koncepciji nAktG gre predvsem za odškodninska razmerja v okviru povezanih družb, kjer prihaja do uporabe vpliva obvladujoče družbe na organe odvisne družbe, ki poslujejo v škodo lastne družbe. Namen tega člena je varstvo integritete organov delniške družbe pred vplivom tretjih oseb.[9] Ob analizi obeh členov je treba opozoriti **na pomembno razliko**, da gre v 258. členu ZGD **le za škodo, povzročeno družbi**, v 280. členu pa poleg tega **tudi za škodo delničarjem**. Pomembno je razlikovanje med položajem, ko nastane škoda delničarjem, in položajem, ko škoda nastane tako delničarjem kot tudi družbi. Ločiti je treba premoženje delničarjev in premoženje družbe. Škoda, povzročena družbi, predstavlja bodisi zmanjšanje njenega premoženja bodisi preprečitev njegovega povečanja. Škoda družbe posledično učinkuje na vrednost delnic, ki jih imajo delničarji, ker je le-ta zaradi škode družbe tudi zmanjšana. Te primere je **treba ločiti od primerov, ko lahko delničarji utrpijo škodo neposredno na svojem premoženju**, ki se ne kaže zgolj v manjši vrednosti njihove delnice. Gre torej za drugo škodo.[10] V nemški teoriji se **poudarja razlika med škodo družbe in dvema oblikama škode delničarjev**. Delničarji imajo zaradi škode družbe tudi sami tako imenovano **refleksno škodo** (*Reflexschaden*), poleg tega pa tudi svojo **samostojno škodo**. Refleksno škodo lahko delničarji izravnajo z odškodninskim zahtevkom družbe, medtem ko lahko svojo direktno škodo izravnajo le s samostojnim odškodninskim

[5] Glej 279. člen ZGD.
[6] Prvi odstavek 280. člena ZGD.
[7] Zanimivo je, da je tako v nAktG, kot tudi v ZGD, ta člen o odškodninski odgovornosti uvrščen v posebno poglavje, ki ga tvori en sam člen, s čemer je poudarjena tudi pomembnost normiranja tega vprašanja, po drugi strani pa je razvidna tudi ločenost in neodvisnost tega vprašanja od drugih področij, ki jih zakonodaja pri tem ureja.
[8] Tretji odstavek 280. člena ZGD.
[9] Glej ***U. Hüffer***, *Aktiengesetz*, Beck, München, 2002, str. 555, Rn. 1.
[10] Zato tudi ZGD uporablja dikcijo, da se mora »delničarjem povrniti nastalo škodo, če so bili oškodovani, ne glede na škodo, ki jim je bila povzročena z oškodovanjem družbe«.

zahtevkom. **Škodo zaradi zmanjšane vrednosti delnice torej ne more uveljavljati delničar, ampak le družba.**[11]

To vprašanje je še posebej pomembno zaradi možnosti uveljavljanja odškodninskega zahtevka, torej zaradi aktivne legitimacije. **Za škodo, ki je povzročena družbi, lahko uveljavlja odškodninski zahtevek le družba sama. Delničar** za refleksno škodo nima samostojnega odškodninskega zahtevka in **lahko uveljavlja le škodo, ki mu je bila samostojno neposredno povzročena**, ne glede na škodo, ki mu je bila povzročena z oškodovanjem družbe.[12]

1.2. Uveljavljanje odškodninskih zahtevkov družbe

Analiza določb 258. in 280. člena ZGD pokaže, da delničarji nimajo odškodninskega zahtevka ne za škodo, ki jo uprava oziroma nadzorni svet povzroči družbi, ne za škodo, ki jo povzroči družbi tretja oseba s svojim vplivom. Odškodninski zahtevek in aktivno legitimacijo ima družba sama. Delničarji imajo odškodninski zahtevek bodisi zoper tretje osebe, ki so vplivale na škodno poslovanje, bodisi zoper odgovorne le za neposredno škodo, ki je njim povzročena, pri čemer se v to škodo ne šteje refleksna škoda, ki se kaže le v manjši vrednosti njihove delnice.[13]

Zastavlja se vprašanje, kako zavarovati delničarje v tistih primerih, ko družba »noče uveljavljati« odškodninskih zahtevkov. Odškodninski zahtevek lahko v imenu družbe namreč uveljavlja le njen zakoniti zastopnik, torej uprava delniške družbe. Proti upravi delniške družbe lahko v imenu družbe uveljavlja odškodninski zahtevek nadzorni svet, ki preko predsednika nadzornega sveta zastopa družbo proti članom uprave.[14] Delničarji lahko na skupščini razrešijo nadzorni svet in postavijo novega, ki bo uveljavljal odškodninski zahtevek zoper upravo, oziroma lahko nadzorni svet odpokliče upravo in imenuje novo, ki bo uveljavljala odškodninski zahtevek družbe zoper »staro« upravo.[15] Ko je član uprave morda sam kontrolni delničar ali ko je kontrolni delničar prav tista tretja odgovorna oseba, zoper katero naj bi družba uveljavljala odškodninski zahtevek, ker je vplivala na upravo družbe, tega vprašanja ni mogoče rešiti niti teoretično. To se pogosto zgodi pri povezanih družbah, pri poslovanju med obvladujočimi in odvisnimi družbami, in se ne kaže zgolj v neposredni navadni škodi, temveč mnogokrat predvsem v navodilih obvladujoče družbe za opustitev priložnosti za pridobitev večjega dobička. Kako pravno rešiti ta problem?[16]

---

[11] »*Als ersatzfächig verbleiben danach nur Schäden, die nicht über die Wertminderung einer Aktie vermittelt verden*.« Tako ***U. Hüffer***, *Aktiengesetz*, str. 557, Rn. 9. Kot primer se v zvezi s tem navaja odškodninski zahtevek delničarjev, če gre družba kasneje v stečaj in delničar kasneje uveljavlja odškodninski zahtevek.

[12] Tako tudi ***D. Senčur***, *Varstvo manjšinskih delničarjev*, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1998, str. 664.

[13] Čeprav ZGD v 258. členu ne govori o škodi, povzročeni neposredno delničarjem, ki jo opredeljuje v 280. členu, menimo, da ima delničar po splošnih načelih odškodninskega prava odškodninski zahtevek tudi do uprave oziroma do nadzornega sveta delniške družbe za škodo, ki jo le-ta povzročita neposredno njemu, seveda pa pri tem za škodo ni mogoče šteti refleksne škode, torej škode, ki je povzročena družbi.

[14] Glej 275. člen ZGD.

[15] To kot problem navaja ***B. Bratina***, *Kdaj ima delničar pravico do tožbe*, Podjetje in delo, št. 4/1994, str. 392.

[16] V tem primeru nekatere situacije rešuje 299. člen ZGD, ki opredeljuje izključitev glasovalne pravice, z določitvijo, da delničar ne more sodelovati pri odločanju o tem, ali se oprosti določene obveznosti, ali o uveljavljanju zahtevka družbe proti njemu. Vendar tudi takšna izključitev glasovalne pravice ne rešuje vseh situacij, ampak le primere, ko bi manjšina morebiti uveljavljala sklep skupščine o vložitvi odškodninskega zahtevka, čemur bi se lahko v skrajni instanci uprl tudi sam nadzorni svet oziroma uprava, ki tega ne bi izvedla.

V primerjalnem korporacijskem pravu je to vprašanje učinkovito urejeno, pri čemer gre za dva različna instituta, ki se uporabljata v kontinentalnem (germanskem) pravnem sistemu in v anglo-ameriškem pravnem sistemu. **V germanskem (nemškem)[17] pravu se v zvezi s tem priznava posebna manjšinska pravica, da delničar vloži odškodninsko tožbo v imenu družbe, v anglo-ameriškem pravu pa je posameznemu delničarju priznana tako imenovana derivativna (izvedena) tožba, s katero delničar prav tako toži v imenu družbe.** Med obema institutoma obstaja pomembna razlika, saj je derivativna tožba splošna pravica posameznega delničarja, ki je široko uveljavljena in velja za eno najpomembnejših kontrolnih pravic delničarjev,[18] in ne le manjšinska pravica.

Derivativna tožba se pogosto obravnava tudi kot reprezentančna, predstavniška (*representative*) oziroma razredna (*class)* tožba, ker na tej podlagi delničar predstavlja korporacijo in tudi ostale delničarje v podobni situaciji. Vendar vsaka reprezentančna oziroma razredna tožba ni derivativna tožba, kajti reprezentančna tožba je tudi neposredna tožba posameznega delničarja.[19] V angleškem pravu se reprezentančne in derivativne tožbe ne uporabljajo zgolj v zvezi z odškodninskimi zahtevki, ampak v celotni paleti najrazličnejših zahtevkov, kjer se odstopa od principa »vladajoče večine«.[20] Pomembno pri derivativni tožbi je, da delničar kot tožnik s sodbo neposredno ne more pridobiti nobenih koristi, toži lahko le pod pogojem, da bi lahko tožila delniška družba sama, kar pomeni, da po likvidaciji družbe derivativna tožba ni več možna, ampak je dopustna le direktna tožba delničarja, če pridobi to pravico.[21]

V nemškem delniškem pravu pa posameznim delničarjem ni priznana derivativna tožba oziroma pravica, da bi lahko posamezni delničar uveljavljal tožbeni zahtevek v imenu družbe. Pri tem sicer obstaja izjema pri povezanih podjetjih, in sicer pri razmerju med obvladujočo in odvisno družbo, kjer lahko odškodninski zahtevek uveljavljajo vsi delničarji oziroma družbeniki, če gre za druge pravnoorganizacijske oblike,[22] ter v razmerjih dejanskega koncerna, kjer se za odgovornost zastopnikov obvladujoče družbe uporabljajo enake določbe kot pri družbah v razmerju odvisnosti, ko torej lahko uveljavlja zahtevek družbe vsak posamezni delničar, vendar lahko zahteva plačilo le za družbo.[23] **Nemško delniško pravo ta problem rešuje s posebno priznano manjšinsko pravico**, določeno v § 147 nAktG, po katerem lahko odškodninski zahtevek družbe bodisi iz ustanovitve bodisi iz poslovodenja do članov uprave in nadzornega sveta uveljavlja manjšina delničarjev, katerih skupni deleži znašajo desetino osnovnega kapitala, če se dokaže, da so delničarji, ki sestavljajo to manjšino, imetniki delnic najmanj tri mesece pred dnem skupščine.[24] V nemški teoriji poudarjajo, da se s to manjšinsko pravico delničarji lahko zavarujejo proti samovolji uprave in

---

[17] Podobna ureditev velja tudi v avstrijskem AktG in ima celo večji dejanski pomen kot v Nemčiji, kjer je po letu 1965 z uvedbo koncernskega prava določba pravzaprav izgubila na svojem pomenu, ker prav določbe o povrnitvi škode nadomeščajo določbe o razmerjih znotraj koncerna – tako ***W. Kastner, P. Doralt, C. Nowotny***, *Grundriß des österreichisches Gesellschaftsrecht*, Manz, 1990, str. 240.

[18] ***H. G. Henn***, *Laws of Corporations*, str. 1035; derivativno tožbo (derivative action – suit) je razvila equity in predstavlja tožbo »*so that the shareholder derivatively or secondarily could enforce a corporate right against insiders or outsiders, where those in control of the corporation refused to have the corporation sue directly*«. Derivativna tožba je znana pod različnimi imeni, npr. »*in the right of a corporation«*, »*secondary actions by shareholders«*, »*actions to enforce a secondary right on the part of shareholders*«.

[19] ***H. G. Henn***, str. 1045.

[20] *The principle of majority rule* je bil sprejet v znameniti zadevi »Foss v Harbottle«; ***R. Pennington***, *Company Law*, Butterworths, London, 1990, str. 648.

[21] ***R. Pennington***, str. 653.

[22] Tretji odstavek 476. člena ZGD, enako določbo ima četrti odstavek § 309 nAktG.

[23] Tretji odstavek 480. člena ZGD, podobno kot določa 4. odstavek § 317 nAktG.

[24] Po § 147 nAktG se lahko odškodninski zahtevek uveljavlja le v šestih mesecih od dne zasedanja skupščine. Za uveljavljanje odškodninskega zahtevka lahko skupščina imenuje posebne zastopnike, če pa je zahtevek postavila manjšina, mora postaviti zastopnika za uveljavljanje odškodninskega zahtevka sodišče. Določba § 147 natančno rešuje tudi vprašanje plačila in nošenja stroškov spora.

nadzornega sveta.[25] Podobno je manjšinska pravica do vložitve odškodninske tožbe v imenu družbe urejena tudi v avstrijskem delniškem pravu.[26]

Takšne manjšinske pravice ZGD doslej ni poznal.

Ugotovimo lahko, da je določba § 147 nAktG umeščena v 7. pododdelek, ki v §§ 142–147 ureja izredno revizijo, medtem ko sta §§ 148 in 149 razveljavljena. ZGD takšnega pododdelka nima, pa tudi ne sledi poglavje, ki v nAktG ureja letni obračun in računovodske izkaze, revizijo letnega obračuna, sprejem letnega obračuna, uporabo dobička, vse do § 179 nAktG, kjer se začne poglavje o spremembah statuta.[27]

Zaradi takšne pravne praznine je po ZGD zelo težko odgovoriti na vprašanje, kako dejansko zavarovati ne le manjšinske delničarje, temveč vse delničarje pred neuveljavljanjem odškodninskih zahtevkov družbe s strani družbe oziroma njenih organov in s tem pred posrednim oškodovanjem delničarjev za refleksno škodo. Analogna uporaba primerjalnega korporacijskega prava, če bi vsakemu posameznemu delničarju priznali pravico do derivativne tožbe, kot je to urejeno v anglo-ameriškem sistemu, bi bila preširoka.[28]

1.3. Ureditev uveljavljanja odškodninskih zahtevkov družbe po zakonu o prevzemih

ZPre za vse delniške družbe dopolnjuje ureditev delniških družb v ZGD z dvema postopkoma revizij, in sicer:
• *s posebno revizijo zaradi preveritve ustanovitvenih postopkov in vodenja posameznih poslov družbe* ter
• *z izredno revizijo zaradi podcenitve postavk v letnem poročilu*.

1.3.1. Posebna revizija zaradi preveritve ustanovitvenih postopkov in vodenja posameznih poslov družbe

Zakon o prevzemih je premostil pravno praznino v ZGD in uredil uveljavljanje odškodninskih zahtevkov družbe s strani manjšinskih delničarjev za vse delniške družbe.[29] V konceptu sledi nemški pravni ureditvi in delničarjem priznava posebno manjšinsko pravico, ne pa tudi pravice posameznega delničarja do derivativne tožbe.

Uprava družbe je dolžna vložiti tožbo za povrnitev škode, ki jo družbi v zvezi z ustanovitvijo povzročijo ustanovitelji, oziroma za povrnitev škode v zvezi z vodenjem posameznih poslov družbe, ki družbi nastane kot posledica kršitve dolžnosti članov uprave in nadzornega sveta, če tako sklene skupščina družbe z enostavno večino glasov. Če pa takšnega predloga za vložitev tožbe skupščina ne sprejme, nastane posebna manjšinska pravica delničarjev,

---

[25] ***J. H. Geßler***, *Aktiengesetz Kommentar*, Luchterhand, 1991, komentar k § 147.
[26] Glej § 122 avstrijskega AktG.
[27] Zdi se, da so te določbe izpuščene zato, ker so finančnopravna vprašanja v ZGD urejena v skupnih določbah, kjer je urejena tudi revizija, zaradi česar ZGD pri delniški družbi tega ni posebej urejal. Prav tako se zdi, da se je § 147 na nek način nameravalo substituirati z določbo 280. člena ZGD o odškodninski odgovornosti, na kar kaže podnaslov tega člena, ki je drugačen od nemškega in napačen, saj gre vendar za odgovornost zaradi vpliva tretjega, kot je bilo že obrazloženo.
[28] ***B. Bratina***, *Vidiki odgovornosti uprave delniške družbe in razmerja pri odpoklicu*, Podjetje in delo, št. 5-6/1995, str. 645. V nemški teoriji, ponekod tudi v praksi, pa se pojavljajo razmišljanja o priznavanju nekaterih elementov derivativne tožbe posameznim delničarjem, podobno kot velja za Francijo in Švico.
[29] Ta problematika sicer ne sodi v okvir problematike prevzemov v ožjem smislu, ampak v korporacijsko pravo, zato bi bilo nomotehnično pravilneje, če bi bila urejena v ZGD. Ta vprašanja so lahko v praksi povezana tudi s prevzemi, predvsem z vidika oškodovanja manjšinskih delničarjev v postopkih prevzema ali pa predvsem po uspešnem prevzemu, ko prevzemnik želi nadoknaditi plačilo prevzemne premije s škodljivimi posli z družbo.

katerih skupni deleži znašajo najmanj **desetino osnovnega kapitala ali nominalni znesek 100 milijonov tolarjev**, da sami vložijo tožbo v imenu družbe.

Zakon v zvezi s tem, podobno kot nAktG, določa imenovanje posebnega zastopnika družbe, če je treba tožbo vložiti proti osebi, ki v času odločanja skupščine še vedno opravlja funkcijo člana uprave ali nadzornega sveta družbe. Hkrati je določena posebna predpostavka za uveljavljanje manjšinske pravice za delničarje, ki morajo delnice deponirati pri klirinško depotni družbi, če te še niso deponirane oziroma izdane v nematerializirani obliki, in z njimi ne smejo razpolagati do odločitve o tožbenem zahtevku, sicer se namreč šteje, da so predlog umaknili. Delničarji pa morajo biti imetniki delnic vsaj tri mesece pred dnem zasedanja skupščine delniške družbe, ki je zavrnila njihov predlog.

Posebnega revizorja imenuje skupščina delniške družbe z enostavno večino glasov. Glede predpisane večine je zakonska določba kogentna in ne omogoča drugačne ureditve v statutu. Če skupščina zavrne predlog za imenovanje posebnega revizorja, ga lahko imenuje sodišče na predlog manjšine delničarjev. Manjšinska pravica, ki jo določa ZPre, je torej pravica zahtevati od sodišča imenovanje posebnega revizorja. Procesna predpostavka za sodno uveljavitev te pravice je, da je delničar to pravico pred tem neuspešno uveljavljal na skupščini delniške družbe. Posebna manjšinska pravica ni v tem, da manjšina skupščini predlaga imenovanje posebnega revizorja, temveč nadaljnji postopek imenovanja prek sodišča. Skupščini lahko predlaga imenovanje posebnega revizorja vsak upravičeni predlagatelj, po ZGD poleg uprave in nadzornega sveta družbe tudi manjšina delničarjev, vendar v tem primeru že manjšina s 5-odstotnim kapitalskim deležem v osnovnem kapitalu (drugi odstavek 284. člena ZGD), medtem ko je za uveljavitev obravnavane manjšinske pravice po ZPre potreben 10-odstotni kapitalski delež, ki pa ga lahko nadomesti imetništvo delnic, za katere je absolutno določen znesek 100 milijonov tolarjev, ne glede na odstotek kapitalske udeležbe v osnovnem kapitalu. ZPre tako daje v večjih delniških družbah posebno težo tudi morebitnim posameznim delničarjem, katerih deleži sicer ne dosegajo desetine osnovnega kapitala, so pa njihovi deleži glede na skupni nominalni znesek delnic vendarle relativno zelo visoki.

Manjšinska pravica ni absolutna v tem smislu, da bi lahko manjšinski delničarji zahtevali imenovanje posebnega revizorja brez utemeljenega razloga, morebiti zgolj zaradi želje po dodatnem pregledu poslovanja, saj morajo sodišču dokazati vzrok za domnevo, da je prišlo do nepoštenosti ali hujših kršitev zakona.

Po drugi strani pa manjšinska pravica vključuje tudi pravico zahtevati imenovanje drugega posebnega revizorja, čeprav je skupščina delniške družbe že imenovala posebnega revizorja. Tudi pri tem ne gre za možnost zahtevati imenovanje zgolj iz želje po zamenjavi revizorjev, ampak morajo manjšinski delničarji dokazati utemeljenost razlogov, zaradi katerih dvomijo v nepristranost, sposobnost ipd. s strani skupščine imenovanega posebnega revizorja.

Vsebinsko se lahko revizija nanaša na najrazličnejše postopke v delniški družbi, predvsem pa na vse vodstvene ukrepe, s tem da zakon kogentno določa časovno mejo petih let, ki se šteje od dneva sprejema skupščinskega sklepa o imenovanju posebnega revizorja. Zakon posebej izpostavlja postopke pri povečanju in zmanjšanju osnovnega kapitala. Postopki pa se lahko nanašajo na primer na razrešitev člana uprave ali člana nadzornega sveta, kar nAktG v nasprotju z ZPre izrecno določa.

V tretjem odstavku 67. člena ZPre določa posebno procesno predpostavko za sodno uveljavitev zahtevka iz drugega odstavka. 67. člena ZPre. Delničar mora dokazati, da je bil imetnik delnice vsaj tri mesece pred dnem zasedanja skupščine, in mora ostati imetnik teh delnic do zaključka sodnega postopka na prvi stopnji. Navedena procesna predpostavka predstavlja posebno obliko pravnega interesa za vodenje sodnega postopka. Delničar oziroma delničarji bodo ob vložitvi predloga morali dokazati obstoj te procesne predpostavke

s tem, da bodo predložili ustrezen izpisek iz delniške knjige oziroma centralnega registra nematerializiranih vrednostnih papirjev in potrdilo KDD o deponiranju njihovih delnic. Postopek deponiranja delnic in vknjižbe prepovedi razpolaganja je enak postopku v primeru sprejema ponudbe za odkup.

Posebnega revizorja pa po teh določbah ni mogoče postaviti za namene ugotavljanja nepravilnosti, ki se ugotavljajo v postopku *izredne revizije zaradi podcenitve postavk v letnem poročilu*. V nAktG je takšna prepoved sicer izrecno zapisana (tretji odstavek § 142). Do enakega sklepa privede tudi logična razlaga, da v isti zadevi ni mogoče voditi dveh različnih postopkov in da ima v tem primeru prednost postopek, ki je specialnejši, torej postopek izredne revizije zaradi ugotovitve podcenitve postavk v letnem poročilu.

Pri posebni reviziji je zelo pomembno, da se zagotovi čim hitrejša kontrola postopkov, za katere se domneva, da so bile z njimi storjene nepoštenosti in zakonske kršitve. Zato ZPre tudi določa, da vse stroške postopka posebne revizije – stroške posebnega revizorja in morebitne sodne stroške – založi družba. To pa manjšinskim delničarjem ne daje pravice, da bi lahko brez razloga zahtevali imenovanje posebnih revizorjev in sprožali neutemeljene sodne postopke, kajti le-ti odgovarjajo družbi za vso škodo, tudi za povrnitev vseh sodnih in drugih stroškov, če se izkaže, da je zahteva manjšinskih delničarjev neupravičena. Vendar to ne pomeni, da manjšinski delničarji nosijo stroške v vseh primerih, ko ne uspejo s svojo zahtevo oziroma ko se v revizijskem poročilu ne izkaže, da je v preteklosti v družbi res prišlo do nepravilnosti. V tem primeru gre namreč za odškodninsko odgovornost manjšinskih delničarjev, pri čemer pridejo v poštev splošna pravila o odškodninski odgovornosti. Ne gre torej za objektivno odgovornost manjšinskih delničarjev, ampak za njihovo krivdno odgovornost, ki je predpostavljena z obrnjenim dokaznim bremenom. Tako se bodo lahko manjšinski delničarji kljub neuspešni »reviziji« ekskulpirali, če bodo dokazali, da niso krivi, torej da so ravnali povsem utemeljeno kot povprečno vestni delničarji, ki so na podlagi dovolj utemeljenih informacij dvomili o pravilnosti poslovanja družbe. Prav dejstvo, da lahko manjšinski delničarji na stroške družbe zahtevajo posebno revizijo, se v primerjalnopravni literaturi omenja kot zelo pomembno – če bi namreč morali manjšinski delničarji stroške zalagati sami, bi to svojo pravico opustili in bi ta ostala le mrtva črka na papirju. Hkrati je seveda pomembno, da ne pride do pretiravanja, zlorabe pravic in s tem do škodnega ravnanja manjšinskih delničarjev.

Uprava delniške družbe je tudi sicer dolžna, da vlaga tožbe in uveljavlja odškodninske zahtevke za povrnitev škode družbi. V 72. členu ZPre določena dolžnost uprave pa je smiselno povezana z manjšinsko pravico, določeno v 73. členu ZPre, da lahko manjšina delničarjev nadomesti pristojnosti, ki jih ima sicer zakoniti zastopnik družbe.

Če družba toži upravo za povrnitev škode, pride do kolizije interesa – v tem primeru družbe ne more zastopati uprava, zato je določena dolžnost imenovanja posebnega zastopnika družbe. Posebni zastopnik nato v imenu družbe vloži tožbo zoper upravo.

Zakon ne rešuje vprašanja, kako ravnati, če skupščina posebnega zastopnika ne imenuje. Do tega bi v praksi lahko prišlo, ker bi na primer večinski delničar hotel prikriti škodno dejanje uprave. V primerjalnem pravu, na primer v nAktG, v teh primerih imenuje posebnega zastopnika sodišče na zahtevo manjšine delničarjev. Po ZPre pa lahko tožbo vložijo v imenu družbe manjšinski delničarji sami. Tudi v tem primeru je procesna stranka družba, ki nastopa kot tožeča stranka, po zakonu pa jo zastopajo manjšinski delničar oziroma delničarji.

Ker po ZGD družbo proti članom uprave zastopa predsednik nadzornega sveta (275. člen ZGD), v primeru, če bo treba vložiti tožbo samo zoper člana uprave, ne bo treba imenovati posebnega zastopnika, ker seveda to lahko stori predsednik nadzornega sveta. Enako lahko predsednik uprave oziroma uprava zastopa družbo v odškodninskem sporu zoper člana nadzornega sveta. ZPre je zato treba interpretirati v povezavi z ZGD. Le če bo treba vložiti tožbo tako zoper člana uprave kot zoper člana nadzornega sveta in bo torej nujno prišlo do

kolizije interesov med družbo in toženim, bo morala skupščina imenovati posebnega zastopnika. Takšna je tudi ureditev v primerjalnem pravu. Zato ZPre nikakor ne posega v siceršnjo pristojnost uprave in nadzornega sveta, da v določenem primeru zastopata družbo – kadar seveda ne gre za kolizijo interesov. V primeru kolizije interesov pa torej nastopijo posebni zastopniki ali manjšina.

ZPre uvaja, tudi primerjalnopravno gledano, eno izmed najpomembnejših manjšinskih pravic delničarjev: ***pravico manjšine delničarjev, da uveljavlja odškodninski zahtevek družbe***. V tem primeru manjšinski delničarji tožijo povzročitelja škode *v imenu družbe*. Dikcijo zakona, ki določa, da lahko vložijo tožbo manjšinski delničarji, če na skupščini ni bil sprejet predlog za vložitev tožbe iz prvega odstavka 72. člena, je treba razumeti široko, velja pa tedaj, ko zakoniti zastopniki družbe odškodninskega zahtevka družbe niso uveljavili. Kot tožeča stranka nastopa torej družba, ki pa je ne zastopajo njeni zakoniti (redni) zastopniki, temveč manjšinski delničar oziroma delničarji.

ZPre ne določa roka, v katerem lahko manjšina zahtevek uveljavlja, tako kot primerjalno pravo, na primer nAktG šest mesecev (drugi odstavek § 147), zato bo v našem pravu treba poseči po interpretaciji standarda razumnega roka za vložitev tožbe. Manjšinski delničarji bodo lahko vložili tožbo tako takrat, ko bo skupščina zavrnila predlog za vložitev tožbe, kakor tudi takrat, ko bo skupščina ta predlog sicer sprejela, pa nato ne bo imenovala posebnega zastopnika za uveljavitev zahtevka družbe, ali pa ko siceršnji zakoniti zastopniki ali posebej imenovani zastopniki družbe ne bodo ravnali po sprejetem skupščinskem sklepu o vložitvi tožbe.

Zakon veže manjšinsko pravico v primeru sodnega spora na status delničarja ves čas trajanja sodnega postopka, kar se razlikuje od primerjalnopravne ureditve, pa tudi siceršnje ureditve v našem pravu, po kateri morajo manjšinski delničarji le dokazati, da so bili imetniki delnic vsaj tri mesece pred dnem zasedanja skupščine delniške družbe.

V zvezi s tem je v primerjalni praksi zelo aktualno vprašanje stroškov pravnega spora. ZPre pri tem ni sledil nemški ureditvi, kjer mora manjšina v primeru, če spor izgubi družba, uveljavljanje odškodninskega zahtevka pa zahteva manjšina, družbi povrniti stroške vključno s stroški imenovanja in dela posebnih zastopnikov (četrti odstavek § 147 nAktG). V našem pravu je pri tem treba upoštevati celotno ureditev uveljavitve posebne revizije in uveljavljanja odškodninskih zahtevkov. Ker v tem primeru v pravnem sporu zastopajo družbo manjšinski delničarji, družba nosi vse rizike in koristi izida spora, vključno s stroški. Vendar bi bilo neupravičeno, da bi družba trpela stroške, če bi bila tožba povsem neutemeljena, pravni spor pa voden izključno zaradi odločitve manjšinskih delničarjev. Zato je tudi v teh primerih treba upoštevati določbo četrtega odstavka 71. člena ZPre, ki družbi omogoča uveljavitev odškodninskega zahtevka zaradi neupravičene pravde, pri čemer se uporabljajo splošna pravila odškodninske odgovornosti. Po našem pravu manjšinski delničarji v primeru, če bo družba ob njihovem pravdanju izgubila sodni spor, ne bodo avtomatično nosili vseh stroškov, temveč bodo morali povrniti družbi stroške le, če jim bo mogoče očitati krivdo za neupravičen sodni postopek. Če pa skupščina delniške družbe sprejme predlog manjšine delničarjev in družba na tej podlagi vloži tožbo, vprašanje stroškov v morebitno breme manjšinskih delničarjev ni več aktualno.

ZGD je z novelo F vpeljal posebno manjšinsko pravico delničarjev, da s tožbo uveljavljajo terjatev družbe glede obveznosti delničarjev do ***vrnitve prepovedanih plačil***. V zvezi s tem napotuje na smiselno uporabo ZPre, pri čemer pa *ni potreben predhodni sklep skupščine* (prvi odstavek 230. člena ZGD).

1.3.2. Izredna revizija zaradi podcenitve postavk v letnem poročilu

Obveznost revidiranja pogosto določa že ZGD, včasih morda preobsežno, tudi če ga primerjamo z ureditvami v primerjalnem pravu družb. Pri tem ZGD loči več vrst revizij, na

primer revizijo ustanovitve, revizijo poustanovitve, revizijo stvarnih vložkov, revidiranje letnega poročila in v tem okviru revidiranje računovodskih izkazov, revizijo pripojitve in revizijo delitve. Revidiranje letnega poročila ZGD ureja skupno za vse gospodarske družbe, medtem ko pri delniški družbi tudi pri drugih revizijah ne določa nobenih vsebinskih posebnosti, razen določitve same obveznosti opraviti revizijo. Ustanovitvenega revizorja imenuje sodišče,[30] pripojitvenega revizorja imenuje bodisi nadzorni svet družbe bodisi sodišče,[31] delitvenega revizorja imenuje bodisi nadzorni svet družbe bodisi uprava,[32] revizorja za pregled letnega poročila pa imenuje skupščina delniške družbe.[33]

Letna poročila delniških družb, ki so zavezane k revidiranju, mora torej pregledati pooblaščeni revizor. Revizor ne sprejema letnega poročila, v poročilu poda samo svoje ugotovitve ob pregledu, s poudarkom na pravilnosti izkazov rezultatov poslovanja in z drugimi morebitnimi opozorili, zaradi česar tudi »negativno revizorjevo mnenje« seveda avtomatično ne preprečuje sprejema letnega poročila. Lahko pa je v primeru negativnega revizorskega mnenja letno poročilo nično oziroma sklep skupščine o sprejemu letnega poročila izpodbojen, ampak ne zaradi negativnega mnenja revizorja, temveč zaradi drugih posebnih razlogov iz 370. člena ZGD.[34]

Revizorja delniške družbe imenuje skupščina, za kar ni predpisana nobena posebna kvalificirana ali kapitalska večina, predloga o njegovem imenovanju pa ne more podati uprava delniške družbe, ampak le nadzorni svet, so pa mogoči tudi protipredlogi delničarjev. V praksi to pomeni, da revizorja družbe imenuje in razrešuje kontrolni delničar, ki ima tudi možnost izvolitve svojega nadzornega sveta in preko njega imenovanje »svoje« uprave. Kljub zakonski in siceršnji zahtevi po neodvisnosti funkcije revizorja in njegovi poštenosti se seveda pojavlja vprašanje o verodostojnosti revizijskih poročil ter o možnosti, da jih kontrolirajo sami delničarji, predvsem manjšinski delničarji, ki so bodisi nasprotovali imenovanju konkretnega revizorja bodisi po imenovanju izražajo dvom o verodostojnosti revizijskega poročila. V mednarodni poslovni praksi je v zvezi s tem zelo aktualno vprašanje verodostojnosti oziroma pravilnosti izkaza dobička oziroma izgube, zlasti če želi kontrolni delničar dobiček zadrževati v družbi in »izstradati« manjšinske delničarje.[35]

Hkrati se je treba vprašati, kakšne so možnosti manjšinskih delničarjev v širšem smislu, torej vseh tistih, ki nimajo kontrole in dvomijo o pravilnosti izkazanih rezultatov poslovanja in izkazanega dobička ter o revizijskem poročilu. Lahko sicer postavijo protipredlog za imenovanje drugega revizorja, kot manjšinsko pravico lahko uveljavljajo tudi določitev dodatne točke dnevnega reda s predlogom za imenovanje dodatnega revizorja in dodatni pregled poslovnega poročila, vendar bo takšne predloge večinski kontrolni delničar verjetno zavrnil. Pri tem je treba upoštevati, da je med delničarji delniške družbe in med družbeniki družbe z omejeno odgovornostjo bistvena razlika glede stopnje obveščenosti oziroma informiranosti, saj lahko družbeniki d.o.o. vpogledajo v knjige in spise, kar jim mora na njihovo zahtevo omogočiti poslovodja družbe, medtem ko delničarji takšne pravice nimajo, ker je njihova zakonsko zagotovljena pravica do obveščenosti bistveno zožena, omejena na informiranje s strani uprave, brez pravice do neposrednega vpogleda v poslovne knjige in listine. Uprava sme celo zadržati informacijo o metodah bilanciranja in ocenjevanja, če navedba teh metod v dodatku poslovnega poročila zadostuje za presojo premoženjskega, finančnega in profitnega stanja družbe, ki ustreza dejanskim razmeram delniške družbe (293. člen ZGD). Takšna ureditev pravic delničarjev do obveščenosti je povzeta po nemškem delniškem pravu. *Vendar pa moramo pri tem ugotoviti, da ZGD hkrati ni sledil tudi nemški ureditvi o pravicah manjšinskih delničarjev glede zahteve po izredni reviziji.*

---

[30] Tretji odstavek 194. člena ZGD.
[31] Glej 514. člen ZGD.
[32] Glej 533.d člen ZGD.
[33] Glej 282. člen ZGD.
[34] Več glej ***M. Kocbek*** v *M. Kocbek (red.), Zakon o gospodarskih družbah s komentarjem*, 2. knjiga, str. 218 in naslednje.
[35] V nemškem pravu uporabljajo izraz *Aushungerung*.

Če poskušamo odgovoriti na vprašanje, kakšna so torej po ZGD pravna sredstva, npr. manjšinskih delničarjev, ki dvomijo o izkazanem dobičku, s katerimi lahko dosežejo ponovno preverjanje poslovnega poročila z izkazi ali posameznega poslovnega dogodka, lahko ugotovimo, da je to mogoče le preko izpodbijanja sklepa o potrditvi letnega poročila, v katerem se zatrjujejo specialni izpodbojni razlogi, in ko se bo pravilnost sestave letnega poročila ugotavljala na sodišču. Vendar bodo pri tem večinski delničarji nosili tveganje vseh sodnih postopkov, ki bi bili sicer nepotrebni, če bi družba sprejela njihovo zahtevo po dodatnem revizijskem pregledu poslovanja.[36]

Podobno kot manjšinsko pravico za odškodninske zahtevke družbe je ZPre uredil tudi pomembno manjšinsko pravico, ki ni urejena v ZGD, to je pravico do *zahteve za sodno imenovanje izrednih revizorjev*.

Pri odškodninskih zahtevkih je opredeljen tako imenovani *posebni revizor*, v primeru izredne revizije zaradi podcenitve postavk pa *izredni revizor*. Že iz različnega poimenovanja revizorja izhaja pomembna vsebinska razlika glede vsebine same revizije. Pri posebni reviziji gre za preveritev in kontrolo ustanovitvenih postopkov ter vodenja posameznih poslov družbe, pri izredni reviziji pa za ponovno preveritev zgolj letnega poročila, torej računovodskih izkazov. Po ZGD mora biti sicer že za srednje in velike delniške družbe in v nekaterih drugih primerih letno poročilo obvezno opremljeno z revizorjevim mnenjem, vendar se ta revizija nanaša samo na vnovično preveritev letnega poročila in računovodskih izkazov. Gre torej za nekakšno revizijo opravljene revizije, zato se postopek imenuje izredna revizija, opravi pa jo izredni revizor.

Pravica manjšinskih delničarjev, da zahtevajo imenovanje izrednega revizorja preko sodišča, ni vezana, tako kot pri posebni reviziji, na predhodno zahtevo, da ga imenuje skupščina, in na negativno odločitev skupščine delniške družbe, ampak na obstoj razlogov, določenih v 74. členu ZPre. Pri tem gre za dve skupini razlogov: prva skupina se nanaša na ***domnevo, da so v računovodskih izkazih določene postavke bistveno podcenjene***, druga skupina razlogov pa na ***priloge*** k tem izkazom, ki so ***neustrezne*** *in* jih tudi ***uprava z dodatnimi pojasnili na sami skupščini ni odpravila***. Medtem ko pri prvi skupini razlogov zakon sam določa presumpcijo, kdaj se šteje, da so računovodske postavke podcenjene, pri čemer se

[36] V nAktG je temu vprašanju posvečeno sorazmerno veliko pozornosti, tako glede števila členov in njihovega obsega kot glede podrobnosti urejanja in instrumentov. V posebnem, 7. pododdelku 4. oddelka četrtega dela 1. knjige je urejeno vprašanje t. i. ***izrednih revizij*** (*Sonderprüfung*), ki vključuje tudi uveljavljanje odškodninskih zahtevkov na podlagi revizijskih ugotovitev. Poleg tega pa nAktG v 7. delu 1. knjige, v okviru poglavja o ničnosti skupščinskih sklepov in sprejetega letnega obračuna, opredeljuje postopke izredne revizije zaradi nedopustne podcenitve v letnih bilancah, torej nepravilno izkazanega dobička. Bistvo teh določb nemške zakonodaje je v manjšinski pravici delničarjev, da lahko prek skupščine uveljavljajo izvolitev izrednih revizorjev, vključno s sodnim postopkom postavitve revizorja, ki preveri poslovanje in rezultate poslovanja, na podlagi česar se tudi popravijo računovodski izkazi družbe. Pri izredni reviziji zaradi podcenitve postavk v letnem poročilu pa lahko, če obstaja vzrok za domnevo, da so v računovodskih izkazih določene postavke bistveno podcenjene ali da priloge k računovodskim izkazom ne vsebujejo predpisanih pojasnil oziroma so nepopolne, na predlog manjšine delničarjev imenuje izrednega revizorja sodišče. Ta je pristojen izdelati pisno poročilo, v katerem ugotovi, ali so posamezne postavke podcenjene oziroma precenjene in ali so bili kršeni predpisi o členitvi letnega poročila, z natančnimi pojasnili v primerih podcenitve, do kolikšne najnižje vrednosti bi morale biti ovrednotene posamezne aktivne postavke oziroma s kakšnim najvišjim zneskom bi morale biti ovrednotene posamezne pasivne postavke ter za kakšen znesek bi bil letni dobiček višji oziroma letna izguba manjša, če bi bili upoštevani pravilni postopki. Neznatne podcenitve pri tem niso upoštevne. Ugotovitev posebnega revizorja je podlaga, da lahko družba spremeni poslovno poročilo, le-to pa se lahko tudi izpodbija v sodnem postopku, za kar so upravičeni bodisi družba bodisi manjšinski delničarji. Če proti zaključnim ugotovitvam ni bil vložen ugovor oziroma je bil ugovor pravnomočno zavrnjen, morajo biti zaključne ugotovitve upoštevane v prvem letnem poročilu po izdelavi obravnavanega izrednega revizijskega poročila.

sklicuje na vrednotenje v skladu z zakonom, računovodskimi standardi in splošnimi računovodskimi predpostavkami ter splošnimi načeli za vrednotenje, pa gre pri drugi skupini razlogov za nepopolne priloge, ki ne vsebujejo predpisanih pojasnil. Pri slednjih gre za kumulacijo dveh predpostavk, torej poleg pomanjkanja pojasnil oziroma nepopolnih prilog tudi opustitev uprave, da bi na sami skupščini pomanjkljivosti odpravila z dodatnimi in manjkajočimi pojasnili. V praksi to pomeni, da lahko uprava na skupščini še vedno »reši« pravilen sprejem letnega poročila z vsemi prilogami, čeprav ne vsebujejo vseh predpisanih pojasnil oziroma so nepopolne, če jih dopolni in pojasni na sami skupščini. Vendar gre v tem primeru zgolj za nemožnost zahteve po izredni reviziji, s katero je odprava manjkajočega pojasnila podana, ne posega pa v ničnost letnega poročila in v možnost izpodbijanja sklepa o sprejemu letnega poročila v skladu s 370. členom ZGD. Sodišče bo imenovalo izrednega revizorja na zahtevo manjšine šele potem, ko bo preverilo izpolnitev zakonskih pogojev, torej razlogov, ki so določeni v 74. členu ZPre, ne pa že avtomatično zgolj na podlagi samega predloga manjšine delničarjev. Pri drugi skupini razlogov (iz 2. točke prvega odstavka 74. člena ZPre) je treba razlikovati med delničarji, ki so na skupščini zahtevali manjkajoča pojasnila, in med manjšino delničarjev, ki je aktivno legitimirana za imenovanje izrednega revizorja. Pogoj za uveljavljanje manjšinske pravice je, da so določeni delničarji na skupščini zahtevali dodatna pojasnila, pa tudi to, da se njihova vprašanja vnesejo v zapisnik. To je procesna predpostavka za sodno uveljavljanje pravice manjšine delničarjev.

Pomembno je torej razlikovanje med poimenovanjem posebnega in izrednega revizorja, čeprav primerjalno korporacijsko pravo v tem primeru uporablja enako poimenovanje posebni revizor v obeh primerih (*Sonderprüfer).* Vsekakor gre za vsebinsko razliko v postopkih, ki zahtevajo razlikovanje tudi pri revizorjih. Čeprav zakon (75. člen ZPre) določa smiselno uporabo določb o posebnem revizorju (68. člena ZPre), je treba zavzeti stališče, da izredni revizor ne more biti siceršnji revizor delniške družbe, ki je revidiral letno poročilo, zoper katerega se zahteva izredna revizija. Takšne prepovedi pri posebni reviziji ni. V primerjalni korporacijski zakonodaji je tovrstna prepoved izrecno zapisana, pri čemer na primer v Nemčiji posebni revizor ne more biti finančni revizor družbe, ki je revidiral letno poročilo v zadnjih treh letih (četrti odstavek § 258 nAktG).

Zakon določa pravico izrednega revizorja, da zahteva vsa pojasnila in dokazila, potrebna za skrben pregled, in sicer tako od članov uprave kot od članov nadzornega sveta. V primerjalni korporacijski zakonodaji velja ta pravica tudi za rednega revizorja družbe, ki je pregledal letno poročilo (peti odstavek § 258 v zvezi z drugim odstavkom § 145 nAktG). Čeprav ZPre nima takšne izrecne določbe in je po zakonu o revidiranju revizor neodvisen in samostojen, revizor vendarle odgovarja za točno ugotovitev dejstev v postopku revidiranja in za dano mnenje. Zato bo redni revizor družbe zainteresiran sodelovati z izrednim revizorjem in mu bo na voljo pri njegovih nalogah.

Tudi v postopku sodnega imenovanja izrednega revizorja je za prakso zelo pomembno vprašanje sodnih stroškov in tudi siceršnjih stroškov izredne revizije. Zakon določa smiselno uporabo določb o posebni reviziji. Načeloma nosi te stroške družba, kar dodatno omogoča uresničitev pravice manjšine delničarjev, ki te pravice seveda ne smejo zlorabljati in z njenim uveljavljanjem družbi povzročati škode, ker zanjo odgovarjajo po splošnih pravilih odškodninske odgovornosti. Čeprav zakon nima izrecne določbe o stroških v zvezi z nadaljnjim sodnim postopkom zoper izredno revizijsko poročilo, pa je treba sprejeti analogno interpretacijo 75. člena tudi za nadaljnji postopek. Smisel pravila, postavljenega v 75. členu ZPre, velja namreč za celotno izvedbo izredne revizije, torej ne samo glede imenovanja izrednega revizorja, ampak tudi glede njegovega dela in morebitnih ugovorov zoper njegove odločitve.

ZPre natančno določa vsebino izredne revizije in konkretizira naloge izrednega revizorja, ki izdela izredno revizijsko poročilo (76. člen ZPre). **Ključ za razumevanje tega postopka je zakonsko izhodišče, da je v zvezi s tem manjšinske delničarje treba varovati pred kontrolnim oziroma večinskim delničarjem, ki bi z nepravilnim letnim poročilom in**

računovodskimi izkazi morebiti želel prikriti pravi rezultat poslovanja družbe in predvsem skriti dobiček pred manjšinskimi delničarji. Ugotoviti je treba, kolikšen je resničen dobiček oziroma koliko je morebitna izguba manjša od tiste, ki jo prikazuje letno poročilo. Pri tem se upoštevajo samo bistvene podcenitve v postavkah, v zvezi s katerimi bo konkretna merila izdelala poslovna praksa.

Rezultat izredne revizije so lahko tudi druge ugotovitve, na primer da letno poročilo ni izdelano v skladu z vsemi zakonskimi in računovodskimi predpisi, ali pa tudi to, da so rezultati nepravilno ugotovljeni v obratni smeri, torej da je prikazan previsok dobiček oziroma premajhna izguba. To sicer po določbah ZPre ni primarni namen izredne revizije, vendar lahko v končni fazi pride tudi do takšnega rezultata. Rezultat izredne revizije pa se, kot že rečeno, uporabi le v primeru ugotovitve bistvene podcenitve. Izredni revizor mora sicer prikazati ugotovitve glede precenjenosti računovodskih izkazov, vendar je sodni postopek zoper revizijsko poročilo in upoštevanje revizijskega poročila vezan le na zaključne ugotovitve izrednega revizijskega poročila, ki se nanašajo na bistveno podcenitev postavk. To se kaže v večjem dobičku oziroma v manjši izgubi in le v tem primeru revizor natančno opredeli, do kolikšne najnižje vrednosti bi morale biti ovrednotene posamezne aktivne postavke oziroma do kolikšnega najvišjega zneska bi morale biti ovrednotene posamezne pasivne postavke. Takšna je tudi ureditev v primerjalni korporacijski zakonodaji, na primer v nAktG, ki dopušča sodni postopek zgolj zoper zaključne ugotovitve o podcenitvah (prvi odstavek § 260 v zvezi z drugim in tretjim odstavkom § 259 nAktG). Enako velja tudi glede uporabe zaključnih ugotovitev pri naslednjem letnem poročilu (§ 261 nAktG).

Izredni revizor mora o izidu izredne revizije izdelati pisno poročilo. Izrednemu revizijskemu poročilu lahko, ko ga izredni revizor odda in po obvezni objavi zaključnih ugotovitev v glasilih družbe, sledita dve vrsti postopkov, torej nadaljevanje sodnega spora, katere revizijske ugotovitve so točne, ali v primeru, ko tega spora ni oziroma je zaključen, uporaba rezultatov zaključnih ugotovitev izrednega revizijskega poročila pri izdelavi naslednjega prvega letnega poročila.

Tako družba kot tudi manjšina delničarjev lahko sodno izpodbijata revizijsko poročilo v delu, ki se nanaša na ugotovitve, pomembne za zaključek, da posamezne postavke v izkazih so oziroma niso podcenjene. Poudariti je treba, da se sodni postopek lahko nanaša zgolj na zaključne ugotovitve izrednega revizijskega poročila, ne pa na celotno izredno revizijsko poročilo in druge ugotovitve v revizijskem poročilu. Sodni spor je mogoč le v primeru ugotovitve bistvenih podcenitev oziroma njihove izrecne neugotovitve. V praksi bodo manjšinski delničarji ugovarjali, če bo izredni revizor ugotovil, da podcenitev sploh ni, ali pa bo podcenitve sicer ugotovil, vendar bo po mnenju manjšinskih delničarjev ugotovil premalo ovrednotene podcenitve. Družba lahko ugovarja v vseh primerih, torej pri neugotovitvi podcenitev ali pri njihovi nepravilni ugotovitvi, ugotovitvi prevelikih ali premajhnih podcenitev. Tisti, ki ugovarja, mora v ugovoru natančno določiti znesek, s katerim naj bi bile postavke, na katere se nanaša ugovor, v izrednem revizijskem poročilu ovrednotene.

Aktivno legitimirani za ugovor niso le tisti manjšinski delničarji, ki so izposlovali sodno imenovanje izrednih revizorjev, ampak katerakoli manjšina delničarjev, ki doseže zakonsko določen kapitalski delež, pogoj pri tem pa je, da ostanejo delničarji do konca sodnega postopka.

Če je začet sodni spor in je ugovor pravnomočno zavrnjen ali če do sodnega spora ne pride, je uprava delniške družbe obvezana upoštevati zaključne ugotovitve izrednega revizijskega poročila pri izdelavi prvega naslednjega letnega poročila. V naslednjem letnem poročilu se torej izkaže premalo izkazan dobiček iz obdobja izredno revidiranega poslovnega poročila oziroma preveč izkazana izguba. V tem primeru ne gre za tekoče ustvarjen dobiček v konkretnem letu, ampak za prenesen dobiček iz prejšnjih let oziroma manjšo preneseno izgubo iz prejšnjih let. Rezultat je seveda pomemben za delničarje, kajti tako ugotovljen dobiček je lahko podlaga za njegovo delitev v obliki dividend, za kar so seveda

zainteresirani. Če jim večinski lastniki poskušajo neupravičeno prikrajšati to upravičenje, lahko izpodbijajo sklep o uporabi bilančnega dobička v skladu s 368. členom ZGD. Rezultat uspešne izredne revizije sam po sebi še ne pomeni, da bodo tisti manjšinski delničarji, ki dosežejo popravek letnega poročila in večji izkazan dobiček, avtomatično pridobili ta dobiček oziroma zahtevek za izplačilo tega dobička v obliki dividend. Tudi o tem na novo ugotovljenem bilančnem dobičku iz preteklih let s sklepom o njegovi uporabi dokončno odloča skupščina delniške družbe v skladu z 282. členom ZGD, upoštevaje pri tem določbe 228. in 228.a člena ZGD.

Ugotovitve izdelanega izrednega revizijskega poročila, na primer ugotovitev precenitve posameznih postavk, kršitve drugih predpisov ali določenih drugih nepravilnosti, pa so na voljo delničarjem in drugim organom družbe, da sprožajo tudi druge postopke in zahtevke, na primer zahtevek za razrešitev nadzornega sveta, razrešnico upravi in odpoklic uprave, odškodninske zahtevke, izpodbijanje letnega poročila po ZGD in drugo.

2. VKLJUČITEV IN PRENOVA UREDITVE POSEBNE IN IZREDNE REVIZIJE V ZGD-1 – DE LEGE FERENDA

2.1.Prenos v ZGD

Po predlogu prenovljenega ZGD-1 se predlaga integralno vključitev ureditve posebne revizije in uveljavljanje odškodninskih zahtevkov v delniških družbah ter izredne revizije zaradi podcenitve postavk v letnem poročilu delniških družb v ZGD.[37] Zaradi tega zakon o prevzemih teh vprašanj naj ne bi več urejal.[38]

Predlagan prenos ureditve iz ZPre v ZGD bi se tehnično naj uredil z vključitvijo posebnega poglavja z naslovom: »Revizija in uveljavljanje odškodninskih zahtevkov«, kot šesti pododdelek, na mestu za ureditvijo upravljalske strukture ter pred ureditvijo poglavja o statutarnih spremembah ter spreminjanju osnovnega kapitala.[39] V okviru tega pododdelka bi se naj vključili trije odseki, to je:

- revizija zaradi preveritve ustanovitvenih postopkov ter vodenja posameznih poslov družbe,
- izredna revizija zaradi podcenitve postavk v letnem poročilu,
- tožba za povrnitev škode.

2.2. Redakcijske spremembe

Določbe iz ZPre so se prenesle v ZGD načeloma v nespremenjenem tekstu, razen nekaterih manjših redakcijskih sprememb.[40] V ZGD je znesek v tolarjih nadomeščen z zneski v EUR. Tako imajo po novem manjšinsko pravico delničarji, katerih skupni deleži znašajo najmanj desetino osnovnega kapitala ali nominalni znesek ali pripadajoči znesek osnovnega kapitala v višini najmanj 400.000,00 EUR.[41] Manjšinsko pravico glede zahtevka, tako za imenovanje posebnega kot tudi izrednega revizorja, ima torej manjšina delničarjev, katerih skupni deleži znašajo najmanj desetino osnovnega kapitala, ali nominalni znesek ali pripadajoči znesek osnovnega kapitala v višini najmanj 400 tisoč EUR.

Med redakcijske spremembe spada tudi nadomestitev pojma uprava s poslovodstvom. Vključitev širšega izraza poslovodstvo je potrebna zaradi enakopravne uvedbe enotirnega sistema upravljanja v delniških družbah, kjer je namesto uprave kot novi organ uveden upravni odbor. Zaradi spremenjenih pojmov v zvezi z upravljanjem delniških družb, so nadomeščene tudi določbe, ki so se do sedaj nanašale zgolj na nadzorni svet, v povezavi s posebnimi in izrednimi revizijami. Tako se v zakonskem besedilu dosledno uporablja namesto članov uprave in nadzornega sveta besedilo »članov organov vodenja in nadzora«. Le-to v delniških družbah z dvotirnim sistemom upravljanja vključuje upravo ter nadzorni svet, v družbah z enotirnim sistemom pa upravni odbor.

---

[37] Predlog ZGD-1, gradivo, projektna skupina za pravo družb, Ministrstvo za gospodarstvo, verzija z dne 02.08.2005.

[38] ZGD-1 tako predlaga črtanje določb 67. do 79. člena ZPre (Uradni list RS, št. 47/1997, 56/1998); zaradi uskladitve z nedavno sprejeto 13. direktivo EU o prevzemih pa bo treba zakon o prevzemih tudi sicer bistveno spremeniti.

[39] Pred obstoječim 306. členom ZGD, ki ureja spremembo statuta.

[40] V ZPre so bila ta vprašanja obdelana v 12. členih, v ZGD pa je prenos izvršen z 11. členi. Izpuščena je določba 68. člena ZPre.

[41] Znesek 400.000,00 EUR nadomešča nominalni znesek 100 mio SIT po ZPre. Poleg nominalnega zneska pa se lahko po novem upoštevajo tudi kosovne delnice, ki nimajo nominalnega zneska, ampak se v skladu z ureditvijo v ZGD upošteva njihov tako imenovani »pripadajoči znesek osnovnega kapitala«.

Nadaljnja redakcijska sprememba se nanaša na terminološko opredelitev revizorjevega poročila. Namesto dosedanjega »revizijskega poročila« se dosledno uporablja pojem bodisi »posebno revizorjevo poročilo« ali pa »izredno revizorjevo poročilo«. Posebno revizorjevo poročilo je pisno poročilo posebnega revizorja o rezultatu revizije zaradi preveritve ustanovitvenih postopkov ter vodenja posameznih poslov družbe. Izredno revizorjevo poročilo pa je pisno poročilo izrednega revizorja o izidu izredne revizije zaradi podcenitve postavk v letnem poročilu.

Nadaljnja redakcijska sprememba se nanaša na opredelitev knjigovodsko – računovodskih kategorij. Tako se v zvezi z izdelavo izrednega revizorjevega poročila namesto pojma aktivne postavke opredeljuje bilančno – računovodska kategorija »sredstva«, namesto pojma pasivne postavke pa se opredeljuje bilančno – računovodska kategorija »obveznosti do virov sredstev«.

V zvezi z izredno revizijo lahko med redakcijske popravke besedila uvrstimo tudi opredelitev, da gre za »bistveno« precenjene ali podcenjene postavke v računovodskih izkazih. Tako se izredna revizija prvenstveno nanaša na ugotovitev, ali so posamezne postavke v računovodskih izkazih bistveno precenjene ter ali so bili kršeni predpisi o vsebini letnega poročila. Ne gre več za kršitev predpisov o »razčlenjenosti letnega poročila«, temveč kršitev predpisov o »vsebini letnega poročila«. Pri tem pa gre za uporabljen standard bistvene precenjenosti oziroma podcenjenosti. Ta standard podrobneje zakonsko ni opredeljen in je prepuščen praksi izrednih revizij, ki bo opredelila njegovo vsebino v posameznih primerih. V tej zvezi je tudi ostal že do sedaj zakonsko opredeljen standard, da se ne upoštevajo »neznatne« podcenitve.

2.3. Revizorjevo poročilo

Med zgolj redakcijske spremembe pa ne bi mogli več uvrstiti nove opredelitve v zvezi z vsebino izrednega revizijskega poročila. Zakon o prevzemih je namreč strogo ločeval med tako imenovanimi »zaključnimi ugotovitvami« izrednega revizijskega poročila ter med ostalimi deli izrednega revizorjevega poročila. V zaključnih ugotovitvah je moral revizor pojasniti:

1. do kolikšne najnižje vrednosti bi morale biti ovrednotene posamezne aktivne postavke oziroma s kakšnim najvišjim zneskom bi morale biti ovrednotene posamezne pasivne postavke;
2. za kakšen znesek bi bil letni dobiček višji oziroma letna izguba manjša ob upoštevanju ugotovitve iz prejšnje točke.

Prav tako je bilo treba zgolj v zaključnih ugotovitvah revizorjevega poročila izrecno izjaviti, da izpodbijane postavke niso bile nedopustno podcenjene. Prav tako je bilo treba zgolj v zaključnih ugotovitvah izrednega revizorjevega poročila opredeliti manjkajoče podatke iz prilog k računovodstvu oziroma izjavo, da izpodbijano letno poročilo vsebuje vse predpisane podatke. V skladu s tem so lahko bodisi družba bodisi manjšinski delničar vodili nadaljnje postopke pred sodiščem zgolj v zvezi z zaključnimi ugotovitvami izrednega revizorjevega poročila, ne pa morebitnimi drugimi njegovimi deli oziroma navedbami v tem poročilu. V skladu s tem je bila določena tudi dolžnost uprave, da upošteva zaključne ugotovitve izrednega revizorjevega poročila v naslednjem letnem poročilu, pod pogojem, da je bilo izredno revizorjevo poročilo pravnomočno. Sama ta zakonska opredelitev je na nek način tudi že opredeljevala revizorjevo delo, čeprav o tem zakon ni vseboval nobenih drugih posebnih določb.

V tej zvezi ZGD-1 prinaša pomembno novost, in sicer z izrecno napotitvijo, tako glede poteka revidiranja, kot tudi glede pogojev revidiranja, na smiselno uporabo določb zakona, ki ureja revidiranje. Tako po novi ureditvi zakon zgolj opredeljuje vsebino izredne revizije zaradi

podcenitve postavk v letnem poročilu. Sam postopek revidiranja in v zvezi s tem tudi strukturo, formo in ostala vprašanja v zvezi s samim izrednim revizijskim poročilom, pa je prepuščeno posebnemu zakonu. Tako se torej pravno formalno ne loči več med posameznimi deli izrednega revizorjevega poročila na zaključne ugotovitve in ostale dele izrednega revizorjevega poročila. Opredeljena je torej vsebina – rezultat, ki mora biti določena v izrednem revizorjevem poročilu, oblikovno pa je to prepuščeno posebnemu zakonu. V tej zvezi je pomembna podrobnejša opredelitev, da revizor s t. i. »pojasnjevalnim odstavkom« svojega poročila navede ugotovljiv znesek, za katerega bi bil višji ali nižji letni dobiček ali letna izguba, če bi bile uporabljene ustrezne metode, pod pogojem, če priloge k računovodskim izkazom, ki so sestavni del izpodbijanega letnega poročila, niso vsebovale podatkov o odmikih metod vrednotenja in oblikovanja popravkov vrednosti, ki bi jih družba morala uporabiti v skladu z zakonom, računovodskimi standardi in svojimi računovodskimi usmeritvami.

Podobna dopolnitev je predlagana pri posebni reviziji. Tudi glede poteka revidiranja in pogojev revidiranja pri posebni reviziji se za preveritev ustanovitvenih postopkov ter vodenja posameznih poslov družbe smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja revidiranje, o reviziji letnih poročil.

V obeh primerih tako pri posebni reviziji kot tudi pri izredni reviziji, bo zakonsko napotilo na smiselno uporabo specialnega zakona o revidiranju dobrodošlo v praksi, predvsem tudi za revizorje, ki bodo pri teh postopkih uporabljali »svoj« matični zakon in preko tega tudi pravila revizijske stroke. ZGD kot materialnopravni predpis pa določa le osnovna vsebinska vprašanja v zvezi s posebno in izredno revizijo, kot enemu od korporacijskopravnih institutov manjšinskih pravic delničarjev v delniški družbi. S smiselno uporabo določb zakona, ki ureja revidiranje, pa se bodo tudi ti postopki uskladili s siceršnjimi revizijskimi postopki, ki primarno potekajo pri revidiranju letnih poročil.

2.4.Odškodninska odgovornost revizorjev

Doslej ZPre o odškodninski odgovornosti niti posebnega revizorja niti izrednega revizorja ni vseboval posebnih določb. Zato je veljal splošni režim odškodninske odgovornosti, torej odškodninska odgovornost revizorja kot profesionalca – strokovnjaka, v skladu z določili obligacijskega zakonika. Po splošnih pravilih obligacijskega prava pa odškodninska odgovornost glede višine odškodnine praviloma ni omejena. Omejitev je določena le pri poslovni odškodninski odgovornosti, glede na dejstvo pričakovanosti, razen, če gre za namerno kršitev poslovnih obveznosti ali pa je prisotna huda malomarnost (prvi in drugi odstavek 243. člena OZ). ZGD pa ima v splošnem delu, kjer opredeljuje revidiranje in v tej zvezi revizorjevo odgovornost, specialno ureditev odškodninske odgovornosti. Revizor sicer odgovarja družbi in delničarjem oziroma družbenikom družbe za škodo, ki jim jo povzroči s kršitvijo pravil o revidiranju, določenih z zakonom, ki ureja revidiranje. Vendar je limitiran obseg odškodnine. Revizor odgovarja za škodo do višine 35 mio SIT. Vendar seveda omejitev odškodninske odgovornosti ne velja, če je bila škoda povzročena namenoma ali iz hude malomarnosti (tretji odstavek 54. člena ZGD). Ta omejitev odškodninske odgovornosti po obsegu odškodnine pa ni določena splošno za vsako revizorjevo opravilo , ampak le v zvezi s kršitvijo zakona o revidiranju, ki ureja revidiranje, pri revidiranju letnih poročil gospodarskih družb.

Prenovljeni ZGD v tej zvezi prinaša bistveno novost, in sicer se sprejema koncept omejene odškodninske odgovornosti pri obsegu odškodnine tudi za posebnega revizorja in izrednega revizorja. Zakon to nomotehnično izrazi s smiselno napotitvijo uporabe tretjega odstavka 54. člena ZGD tudi glede odškodninske odgovornosti posebnega in izrednega revizorja. Takšna pravna ureditev bi naj po eni strani vplivala na pocenitev revizijskih stroškov ter na učinkovitejše revizijske postopke. Po drugi strani pa se izenačuje režim odškodninske

odgovornosti in s tem uporabe standarda potrebne profesionalne skrbnosti za revizorje v njihovih postopkih po ZGD.

2.5. Posebni revizor ter izredni revizor

Zakon o prevzemih pri določitvi posebnih ter izrednih revizorjev ni sledil nemškemu AktG, po katerem se obravnavani institut sicer povzema, kjer so lahko za pregled ustanovitvenih postopkov in posameznih poslov družbe pristojni različni strokovnjaki. ZPre omejuje krog oseb le znotraj revizijske stroke. Pri tem pa je ZPre ločil možnost imenovanja posebnega revizorja ter izrednega revizorja. Po izrecnem določilu 68.člena ZPre je za posebnega revizorja lahko imenovana samo pravna oseba, ki je pooblaščena opravljati naloge revidiranja po zakonu, ki ureja revidiranje računovodskih izkazov. Podobna omejitev je v ZPre določena tudi za izrednega revizorja, ker zakon napotuje na smiselno uporabo citiranega 68. člena ZPre (75. člen ZPre).

Prenovljeni ZGD-1 – takšne omejitve pri imenovanju posebnega in izrednega revizorja zgolj na pravne osebe več ne vsebuje. Tako pride v poštev splošni režim po zakonu, ki ureja revidiranje, o reviziji letnih poročil, tudi glede oseb ter pogojev, ki jih morajo izpolnjevati osebe, ki opravljajo revizijo. V tej zvezi je aktualno vprašanje nezdružljivosti funkcije revizorja s siceršnjimi revizijskimi opravili. ZPre o tem ni vseboval nobenih posebnih določil. Med drugim tudi ni izrecno prepovedal imenovanje tiste osebe, ki je opravljala siceršnje revizijske posle za družbo oziroma je revidirala letno poročilo. Teorija je v tej zvezi zastopala stališče, da je za izrednega revizorja prepovedano imenovati tistega revizorja, ki je sicer revidiral letno poročilo, saj bi v nasprotnem primeru sam še enkrat kontroliral letno poročilo, ki ga je pred tem revidiral in s tem posredno kontroliral samega sebe. To vprašanje je v ZGD-1 izrecno določeno. Velja omejitev, tako pri posebnem revizorju, kot tudi pri izrednem revizorju. Za posebnega revizorja ne more biti imenovana oseba, ki je revidirala letno poročilo družbe v zadnjih petih letih. Za izrednega revizorja pa ne more biti imenovana oseba, ki je revidirala letno poročilo družbe v zadnjih treh letih. Rok pet let pri posebnem revizorju je smiselno usklajen z obdobjem, na katerega se pregled posameznih poslov nanaša.

2.6. Objava, sporočanje in obravnavanje izrednega revizorjevega poročila

Že doslej je ZPre določal dolžnost uprave, da mora zaključne ugotovitve izrednih revizorjev objaviti v glasilu družbe (sedmi odstavek 76. člena ZPre). ZGD-1 v tej zvezi natančno določa, da mora poslovodstvo ugotovitve izrednih revizorjev objaviti v skladu s 185. členom ZGD, ki sicer določa način objav pomembnih za družbo, preko glasila družbe ali v elektronski obliki. Dodatno pa je v tej zvezi določena dolžnost, da je treba vsakemu delničarju na njegovo zahtevo, najkasneje naslednji delovni dan, brezplačno dati prepis revizorjevega poročila (torej v celoti). V nadaljevanju zakon določa nekatere formalnosti v zvezi s predložitvijo in obravnavo izrednega revizorjevega poročila. Tako je določena dolžnost izrednega revizorja, da podpiše izredno revizorjevo poročilo in ga nemudoma predloži poslovodstvu in sodišču, ki ga je imenovalo. Posebej pomembna novost v tej zvezi pa je obveznost obravnave izrednega revizorjevega poročila tudi na skupščini nasledniške družbe. Poslovodstvo družbe mora predložiti izredno revizorjevo poročilo nadzornemu svetu in ga uvrstiti na dnevni red naslednje skupščine. Proti ugotovitvam izredne revizije je mogoč ugovor, tako s strani družbe kot s strani delničarjev. Zakon tako kot doslej določa 30. dnevni rok od dneva objave izrednega revizorjevega poročila. Zakon v tej zvezi ne predpisuje nobene pristojnosti skupščine. Zaradi tega velja splošni režim pristojnosti, ki je določen primarno v korist poslovodstva. Tudi iz rokov izhaja, da o vložitvi ugovora ne odloča skupščina. Zakon tudi izrecno določa, kot je bilo določeno že doslej, da mora v primeru pravnomočno potrjenega izrednega revizorjevega poročila poslovodstvo ugotovitve glede postavk in zneskov upoštevati pri izdelavi v prvem naslednjem letnem poročilu. Pri tem začne teči rok bodisi po

izdelavi izrednega revizorjevega poročila ali z dnem pravnomočnosti odločbe, s katero je bil ugovor zavrnjen.

2.7. Tožba za povrnitev škode – actio pro socio

ZGD-1 povzema dosedanje rešitve iz ZPre glede pravice manjšine, da vloži tožbo v imenu družbe za povrnitev škode, ki so jo družbi v zvezi z ustanovitvijo povzročili ustanovitelji ali za povrnitev škode v zvezi z vodenjem posameznih poslov družbe, ki je družbi nastala kot posledica kršitve dolžnosti članov organov vodenja ali nadzora. Z nomotehničnega vidika je v tej zvezi nova razvrstitev zakonskih določb, ker ZGD-1 opredeljuje tožbo za povrnitev škode v posebnem odseku, takoj za obema specialnima revizijskimi postopkoma, medtem ko so bila določila v zvezi s to tožbo v ZPre vključena znotraj poglavja o posebni reviziji, na katero se tožba tudi sicer smiselno navezuje. Posebno revizorjevo poročilo namreč utemelji eventualno oškodovanje družbe, kar je podlaga za nadaljnje sodne postopke, vključno z uveljavljanjem manjšinskih pravic. Tako iz nove predlagane ureditve ne izhaja, da bi bila za tožbo procesna predpostavka predhodno izdelano posebno revizorjevo poročilo.

Z vsebinskega vidika je pomembna novost v določenem roku šestih mesecev od dneva skupščine, v katerih je poslovodstvo družbe zavezano vložiti tožbo za povrnitev škode, seveda pod pogojem, če tako sklene skupščina z navadno večino glasov. Podoben rok je na novo določen tudi manjšini, ki lahko vloži tožbo v imenu družbe, kolikor predlog za vložitev tožbe na skupščini ni bil sprejet, ali če skupščina ne imenuje posebnega zastopnika za pravdo, ali če poslovodstvo ali posebni zastopnik ne ravnata v skladu s sklepom skupščine, po katerem je tožbo treba vložiti.

Z vidika varstva manjšinskih delničarjev so zelo pomembne novosti glede nekaterih procesnih vprašanj. Sedaj zakon izrecno določa, da v pravdi nastopa družba kot tožeča stranka. Manjšinski delničarji so torej na nek način zakonski zastopnik družbe tedaj, ko je tožen bodisi siceršnji zakoniti zastopnik ali ko zakoniti zastopnik to svojo dolžnost opusti. Še pomembnejše pa je vprašanje stroškov. Le-ti lahko v praksi preprečijo ali vsaj odvrnejo manjšino za sodno uveljavljanje družbenih odškodninskih zahtevkov. Glede stroškov nova ureditev izrecno napotuje na smiselno uporabo ureditve stroškov pri postopkih imenovanja posebnega revizorja preko sodišča. S sklepom o imenovanju posebnega revizorja naloži sodišče družbi, da založi predujem za kritje stroškov posebne revizije (če družba predujma ne založi, ga sodišče izterja po uradni dolžnosti; sedmi odstavek 67. člena ZPre). To po novi ureditvi velja tudi za stroške pravdnega postopka. Manjšino, tako vsaj na začetku, finančno stroški postopka ne bodo obremenjevali, ker jih mora založiti družba. Družba založi predujem, iz katerega se plačajo stroški postopka. Če sredstva predujma ne zadoščajo, mora sodišče družbi naložiti založitev dodatnega predujma. Tudi v tem primeru pritožba ne zadrži izvršbe. Družba bo praviloma tudi nosila stroške, kar izhaja iz napotitve na smiselno uporabo ureditve stroškov v zvezi z imenovanjem posebnega revizorja. Vendar se hkrati s tem smiselno uporabljajo tudi določila pri ureditvi povrnitve stroškov, po katerih zakonska ureditev zagotovitve predujma in nošenja sodnih stroškov ne izključuje pravice družbe zahtevati povrnitev stroškov, ki so ji nastali zaradi neutemeljene posebne revizije, po splošnih pravilih o odškodninski odgovornosti. Družba bo torej lahko po splošnih pravilih odškodninske odgovornosti uveljavljala založene stroške kot odškodnino od tistih manjšinskih delničarjev, ki bodo povsem neutemeljeno bodisi vložili tožbo bodisi vodili tožbo v imenu in za račun družbe bodisi vztrajali v pravdi ter opravljali posamezna procesna ravnanja. Če bodo torej manjšinski delničarji povsem brez razlogov in neutemeljeno vlagali tožbe in vodili pravdne postopke ter jih nadaljevali, bodo za to svojo početje tudi odškodninsko odgovarjali. Sodna praksa bo tista, ki bo pri tem izoblikovala podrobnejše kriterije ravnanja manjšinskih družbenikov v smislu standarda posebne revizije oziroma neutemeljenih sodnih postopkov. V tej zvezi bo imelo pomembno vlogo tudi posebno revizorjevo poročilo. Če bo iz posebnega revizorjevega poročila izhajalo škodovanje družbe, potem bo utemeljeno tudi vlaganje tožb in vodenje ustreznih postopkov. Če pa posebno

revizorjevo poročilo dvomov o nepravilnostih oziroma škodovanjih ne bo potrdilo ali pa posebno revizorjevo poročilo sploh ne bo izposlovano, potem bodo vložene tožbe oziroma vodeni sodni postopki, vsaj z vidika odgovornosti za stroške, verjetno neutemeljeni in s tem naloženi manjšinskim delničarjem, ki jih bodo neutemeljeno povzročili.